

Accountantsverslag 2015

Gemeente Rozendaal

19 juli 2016

VERTROUWELIJK

Aan gemeenteraad van de gemeente Rozendaal
Postbus 9106
6880 HH VELP

Onderwerp

Accountantsverslag met betrekking tot de controle van de jaarrekening 2015 van de gemeente Rozendaal

Datum

19 juli 2016

Kenmerk

3114097920/2016.058616/ML

Geachte raadsleden,

Graag bieden wij u hierbij ons accountantsverslag met betrekking tot de controle van de jaarrekening 2015 van de gemeente Rozendaal aan. In het hoofdstuk *Bestuurlijke samenvatting* hebben wij de belangrijkste punten uit ons verslag opgenomen.

Wij maken u erop attent dat voor dit accountantsverslag een beperkte verspreidingskring geldt. Het accountantsverslag is uitsluitend bestemd voor de gemeenteraad en het college.

Met vriendelijke groet,

Deloitte Accountants B.V.

drs. R.D.H. Killeen RA MGA

C.c.: college van burgemeester en wethouders

Inhoudsopgave

Bestuurlijke samenvatting	4
Uitkomsten jaarrekeningcontrole.....	7
Interne beheersing.....	17
Analyse resultaat, vermogen en financiële structuur	19
Overige onderwerpen	23
Bijlagen	25

Bestuurlijke samenvatting

Bestuurlijke samenvatting: de belangrijkste punten

De reikwijdte van onze controle achten wij voldoende

Met de opdrachtbevestiging van 2 februari 2016 heeft u ons opdracht gegeven tot het controleren van de jaarrekening 2015. De reikwijdte van onze controle staat omschreven in de opdrachtbevestiging. Er is gedurende het verloop van de controle op geen enkele wijze sprake geweest van een beperking in de reikwijdte van onze controle.

Naast de opdrachtbevestiging zijn bepalend voor onze controle:

- Het Besluit accountantscontrole decentrale overheden (Bado).
- De Controleverordening gemeente Rozendaal (op grond van artikel 213 van de Gemeentewet).
- Het door het college vastgestelde normenkader, welke ter kennisgeving aan de raad is gezonden.

Tijdens de uitvoering van de controleplanning hebben zich geen wijzigingen van materieel belang in de reikwijdte voorgedaan. Wij achten de reikwijdte van onze controle voor 2015 voldoende voor de doelstelling van onze controle.

Een toelichting op de reikwijdte van onze controle 2015 is opgenomen in bijlage D van dit accountantsverslag.

Gehanteerde toleranties en gecorrigeerde fouten in de jaarrekening

Wij hebben de jaarrekeningcontrole 2015 uitgevoerd met inachtneming van de volgende toleranties, zoals opgenomen in de door u vastgestelde controleverordening.

Goedkeuringstoleranties

Fouten	1% van het totaal van de werkelijke lasten inclusief dotaties reserves	€ 75.240
Onzekerheden	3% van het totaal van de werkelijke lasten inclusief dotaties reserves	€ 225.720

Rapportagetoleranties

De rapportagetoleranties voor fouten en onzekerheden zijn door u gelijkgesteld aan de goedkeuringstolerantie.

Wij hebben geen controleverschillen (fouten en/of onzekerheden) ten aanzien van de getrouwheid geconstateerd groter dan de rapportagetolerantie. Ook hebben wij geen fouten laten corrigeren naar aanleiding van onze controle welke groter zijn dan de rapportagetolerantie.

Voor onze bevindingen inzake rechtmatigheid verwijzen wij naar hoofdstuk 'De uitkomsten van onze jaarrekeningcontrole'

Bestuurlijke samenvatting: de belangrijkste punten

Uitkomsten controle in hoofdlijnen

De belangrijkste bevindingen uit onze jaarrekeningcontrole zijn:

- Het jaarverslag is verenigbaar met de jaarrekening en voldoet aan de laatste actuele voorschriften.
- Het Bbv is in alle opzichten nageleefd in 2015.
- De grondexploitaties zijn deugdelijk geactualiseerd en bijgesteld en geven een getrouw beeld van de boekwaarde en verwachte resultaten.
- De begrotingsoverschrijdingen passen binnen het bestaande beleid en zijn goed toegelicht.
- Wij hebben geen controleverschillen (fouten en/of onzekerheden) in de verantwoorde informatie in de SiSa-bijlage geconstateerd.
- Tot slot hebben wij vastgesteld dat de bezoldigingen over 2015 niet strijdig zijn met de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT) en dat de jaarrekening 2015 van de gemeente Rozendaal voldoet aan de publicatieverplichtingen van de WNT.

De interne financiële beheersing is voor verbetering vatbaar

Gemeenten zijn primair gericht op het vervullen van maatschappelijke taken en functies. Deze zijn onder meer gericht op het realiseren of in stand houden van voorzieningen, het realiseren of bereiken van bepaalde maatschappelijke effecten danwel het uitvoeren van de wettelijke taken. Met bijvoorbeeld de begroting, de beleidsplannen en de subsidiebeschikkingen en -afspraken wordt nader invulling gegeven aan de te bereiken prestaties en effecten. Het maken van afspraken is één, maar het monitoren en bijsturen op deze prestaties en effecten is hierbij een essentiële vervolgstap. Uw gemeente heeft hierin als regisseur tussen partijen en als belangrijke opdrachtgever zowel intern alsook naar externe partijen een belangrijke rol. Vanuit dit oogpunt is de betrouwbaarheid van financiële informatie en verslaglegging belangrijk voor uw organisatie. De aanwezigheid van een adequaat intern beheersingssysteem is hiervoor de basis.

Wij hebben tijdens de in februari 2016 uitgevoerde interim-controle de procesrisico's onderzocht, waarbij wij ons primair hebben gericht op de opzet, het bestaan en (waar mogelijk en relevant) de werking van maatregelen van administratieve organisatie en interne beheersing, voor zover van belang voor onze controle op de betrouwbaarheid van de in de jaarrekening opgenomen gegevens. Wij hebben geconcludeerd dat de meeste van onze gerapporteerde tekortkomingen uit voorgaande jaren nog steeds van kracht zijn. Dit maakt uw gemeente kwetsbaar in het proces om te komen tot betrouwbare financiële jaarverslaggeving. Op diverse onderdelen is in de opzet en uitvoering een verdere kwaliteitsslag noodzakelijk.

Wij zijn onafhankelijk van de gemeente Rozendaal

Deloitte Accountants B.V. is onafhankelijk van de gemeente en voor zover wij weten heeft zich geen inbreuk voorgedaan op de van toepassing zijnde regels en het beleid ten aanzien van onafhankelijkheid.

Ons zijn geen relaties bekend tussen Deloitte Accountants B.V. en haar zuster- en/of dochterondernemingen of de member firms van Deloitte Touche Tohmatsu Limited en hun respectieve zuster- en/of dochterondernemingen en de gemeente, die naar ons professionele oordeel mogelijk van invloed kunnen zijn op onze onafhankelijkheid.

Bijlage C van dit accountantsverslag bevat een nadere uiteenzetting van onze onafhankelijkheid.

Uitkomsten jaarrekeningcontrole

De uitkomsten van onze jaarrekeningcontrole

Het jaarverslag is verenigbaar met de jaarrekening

De jaarstukken 2015 van uw gemeente bestaan uit:

- Het jaarverslag 2015 (programmaverantwoording en verplichte paragrafen).
- De jaarrekening 2015 (balans met toelichting, overzicht van baten en lasten in de jaarrekening met toelichting en de SiSa-bijlage).

In het onderdeel 'programmaverantwoording' van het jaarverslag dient informatie opgenomen te worden over: wat hebben wij gedaan, wat hebben wij bereikt en wat heeft het gekost? De programmaverantwoording vormt samen met de verplicht voorgeschreven paragrafen (zoals weerstandsvermogen, bedrijfsvoering, etc.) het jaarverslag. Beide onderdelen vallen niet (expliciet) onder de controle van de jaarrekening. Het primaire object van de accountantscontrole (op grond van artikel 213 van de Gemeentewet) is de jaarrekening (de balans met toelichting en het overzicht van baten en lasten in de jaarrekening met toelichting en de SiSa-bijlage).

De inhoud van het jaarverslag (programmaverantwoording en paragrafen) hebben wij "marginaal getoetst". Deze toetsing blijft beperkt tot het signaleren van mogelijke tegenstrijdigheden tussen het jaarverslag en de jaarrekening. De accountantscontrole omvat daarom geen oordeel over de inhoudelijke juistheid en volledigheid van de informatieverstrekking opgenomen in de programmaverantwoording en de verplichte paragrafen.

Bij onze controle hebben wij geen tegenstrijdigheden tussen het jaarverslag en de jaarrekening geconstateerd. Het jaarverslag en de jaarrekening zijn goed met elkaar verenigbaar.

De grondslagen van de jaarrekening 2015 zijn aanvaardbaar en het Bbv wordt nageleefd

De belangrijkste verslaggevingsgrondslagen van uw gemeente zijn uiteengezet in de grondslagen van de jaarrekening 2015. In 2015 zijn er geen wijzigingen geweest in toegepaste verslaggevingsgrondslagen die een aanzienlijke invloed hebben op de baten en lasten of de financiële positie van uw gemeente.

Significante (beeldbepalende) verslaggevingsgrondslagen en toepassing hiervan zijn belangrijk voor de presentatie van de financiële positie van uw gemeente en de baten en lasten in de jaarrekening. Daarnaast vereisen zij van het college en de directie dat zij een oordeel vormen ten aanzien van soms moeilijke, subjectieve en complexe posities vaak vanwege de noodzaak om inschattingen te moeten maken over het effect van zaken die inherent onzeker zijn.

Wij hebben het door het college en de directie toegepaste proces met betrekking tot significante verslaggevingsaspecten geëvalueerd en hebben gegevensgerichte controlewerkzaamheden uitgevoerd. Waar nodig hebben wij specialisten betrokken bij het beoordelen van de toepassing van de juiste methodiek, aannames, berekeningen en consistente toepassing van de betrokken modellen en/of de van toepassing zijnde financiële verslaggevingsvoorschriften.

Wij hebben vastgesteld dat uw gemeente de wettelijke verslagleggingsregels (Bbv) heeft nageleefd.

De uitkomsten van onze jaarrekeningcontrole

De grondexploitatie is deugdelijk geactualiseerd en bijgesteld

De veruit grootste balanspost met betrekking tot de voorraden betreft het onderhanden werk (grondexploitatie). Door de invloed van de parameters (zoals kostenstijgingen, opbrengstenstijgingen, fasering en verkoopprijzen) die bepalend zijn voor de in de toekomst te realiseren opbrengsten, hebben wij bij onze controle de grondexploitaties diepgaand gecontroleerd.

De risico's voor de grondexploitaties zijn in essentie terug te brengen tot drie P's:

- *Planning*: is de tijdsplanning van de projecten afgestemd op de (on)mogelijkheden in de markt. Immers, de marktbehoefte bepaalt welke projecten op welk moment te realiseren zijn.
- *Programming*: in de afgelopen jaren hebben economische ontwikkelingen geleid tot belangrijke wijzigingen in vooral de woningbehoefte. Is er een kritische analyse van de 'mix' van woningen (huur, koop, vrije kavel appartementen, etc.) in de projecten in relatie tot de huidige marktvaart in de gemeente?
- *Prijs*: inherent gevolg van de economische crisis is dat de verkoopprijzen van woningen en dus van grond onder druk staan. Is afgewogen welke prijzen kunnen worden gehandhaafd, rekening houdend met het risico dat gronden later of in het geheel niet worden afgenomen?

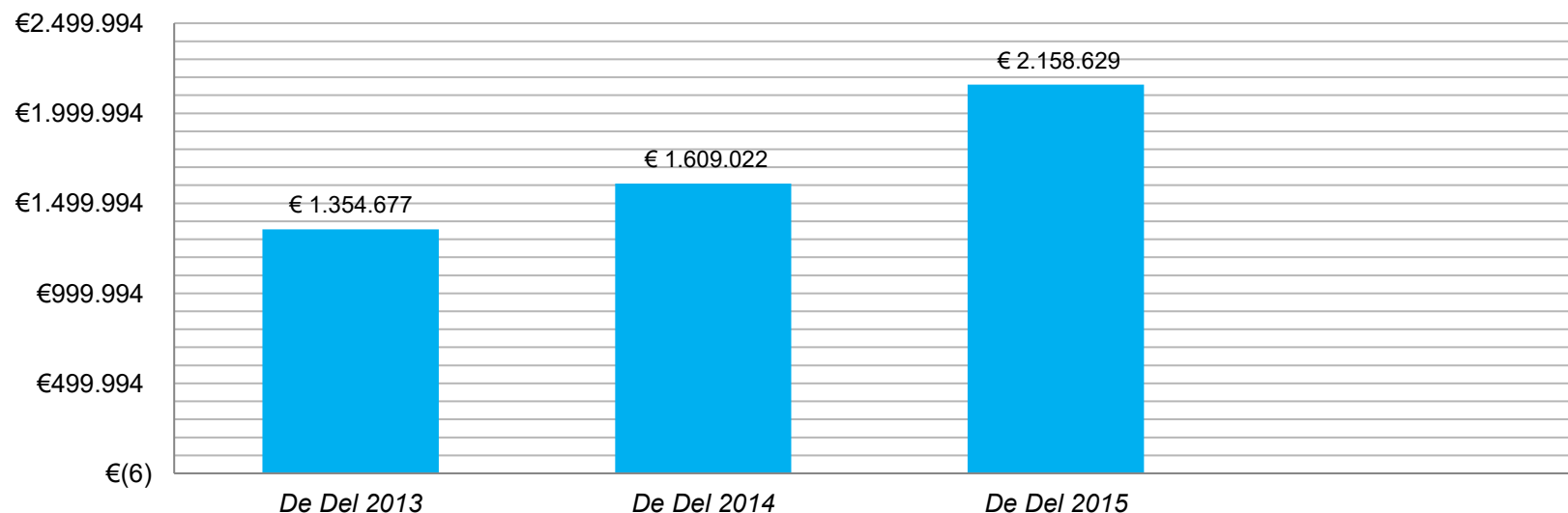
De 3 P's vormen de basis voor de actualisatie van de grondexploitatie. De grondexploitatie is voor de jaarrekening 2015 opnieuw doorgerekend (geactualiseerd) en waar nodig zijn de verwachtingen bijgesteld, waarmee tevens is beoordeeld of het onderhanden werk in de jaarrekening op een juiste wijze is gewaardeerd en of er mogelijk een verliesvoorziening moet worden getroffen.

Ultimo 2015 is op basis van de actualisatie van de grondexploitatie het verwachte eindresultaat bepaald op € 5,1 miljoen positief. Dit betreft een verslechtering van het positieve resultaat van € 0,4 miljoen ten opzichte van 2014. De negatieve bijstelling wordt voornamelijk veroorzaakt door hogere kosten voor de aanleg van riolering (€ 0,2 miljoen) en het inrekenen van een post onvoorzien (€ 0,1 miljoen)

Een overzicht van de ontwikkeling in boekwaarden van de belangrijkste grondexploitaties en de omvang van de voorziening ter dekking van 'negatieve plannen' (verwachte verliezen) treft u hieronder aan.

De uitkomsten van onze jaarrekeningcontrole

Ontwikkeling boekwaarden grondexploitatie 2013 - 2015

Bij onze beoordeling van de door de gemeente gehanteerde veronderstellingen voor actualisatie van de grondexploitatie, zijnde vooral de uitgangspunten voor de planning (fasering), programmering, het prijsbeleid, maar ook de parameters voor kosten- en de opbrengstenstijging, hebben wij het volgende in overweging genomen:

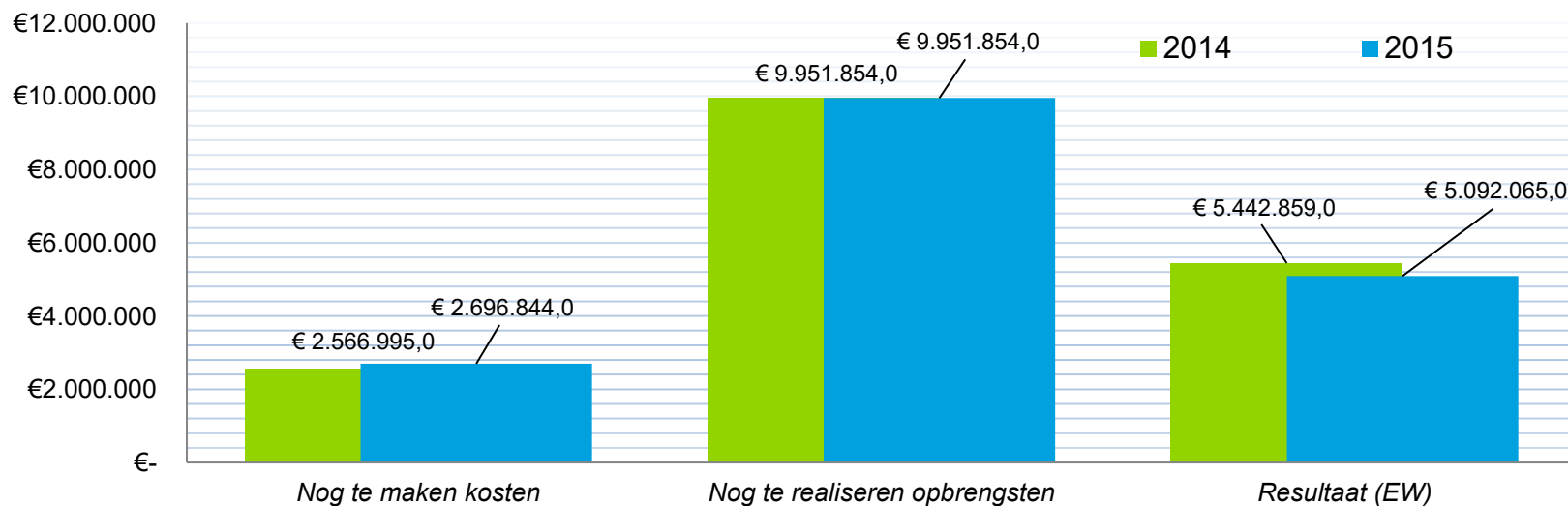
- Of de afzonderlijke veronderstellingen redelijk lijken.
- Of de veronderstellingen onderling afhankelijk en intern consistent zijn.
- Of de veronderstellingen redelijk lijken wanneer ze collectief of in samenhang met andere veronderstellingen worden beschouwd.
- Of de veronderstellingen in de markt de waarneembare veronderstellingen op passende wijze weerspiegelen, met andere woorden is er consistentie met de algemene economische omgeving en de economische omstandigheden in/bij de gemeente.
- Of de veronderstellingen aansluiten op de (vastgestelde) plannen (besluiten) van de uw raad.
- Of de veronderstellingen consistent zijn met de ervaringscijfers van de gemeente (met andere woorden is historische informatie representatief voor toekomstige situaties).

Wij hebben vastgesteld dat de uitgangspunten en veronderstellingen redelijk zijn tegen de achtergrond van de werkelijke uitkomsten in voorafgaande verslagperiodes, de huidige economische ontwikkeling en niet strijdig zijn met voornemens van uw raad of het college en de directie.

De uitkomsten van onze jaarrekeningcontrole

De voor de grondexploitatie nog te maken kosten en nog te realiseren opbrengsten maken uw gemeente gevoelig voor marktontwikkelingen. De boekwaarde is te zien als een 'high value at risk'.

Voortgang van de exploitaties: nog te maken kosten en te realiseren opbrengsten
(x € 1 miljoen)

Zoals blijkt uit bovenstaand figuur nemen de nog te maken kosten toe en blijven de nog te realiseren opbrengsten gelijk en is er sprake van een overschot van € 5,1 miljoen (2014: € 5,5 miljoen).

Wij adviseren u de frequentie van het actualiseren van de grondexploitatieberekeningen op het huidige niveau te handhaven en de resultaatverwachtingen van de grondexploitatie nauwlettend te blijven monitoren, gekoppeld aan toekomstige besluitvorming.

De uitkomsten van onze jaarrekeningcontrole

De kwaliteit van de onderbouwingen en inschattingen (met name voorzieningen) bij het opstellen van de jaarrekening is goed

Uw gemeente heeft voorzieningen gevormd voor verliezen, risico's of verplichtingen die hun oorsprong vinden in het huidige boekjaar of eerdere boekjaren, maar waarvan de (verwachte) uitgaven in de toekomst liggen.

De voorzieningen voor verplichtingen, verliezen en risico's is naar zijn aard gebaseerd op veronderstellingen en schattingen van het management en het college. Zij schatten op basis van hun kennis van de gemeente en haar omgeving in wat het effect van de te voorziene risico's, verplichtingen en kosten zullen zijn in de komende jaren en wat de omvang van de voorziening moet zijn.

Omdat schattingen per definitie subjectief zijn, besteden wij als uw accountant nadrukkelijk aandacht aan de onderbouwing en redelijkheid van de aannames van het college en het management. Wij hebben als onderdeel van onze controle daarom uitvoerige gesprekken met het management gevoerd over de aard van de risico's en de verwachtingen over de ontwikkelingen in de komende jaren. Daarbij zijn ook alternatieven voor de gehanteerde schattingen overwogen. Wij zijn van mening dat de gehanteerde uitgangspunten voor schattingen reëel en consistent zijn toegepast.

Sociaal domein (3D's)

Uw gemeente is vanaf 1 januari 2015 verantwoordelijk voor de uitvoering van (extra) taken op het terrein van de Jeugdwet, Wet Maatschappelijke Ondersteuning (Wmo) en Participatiewet. Deze transitie in het sociale domein worden ook wel de "3 decentralisaties" (3D's) genoemd. Kort samengevat zijn de belangrijkste wijzigingen:

- Participatiewet: Samenvoeging WWB c.a., WSW en Wajong. Met ingang van 2015 is geen nieuwe instroom in de WSW meer mogelijk.
- Wmo 2015: Bestaat uit de 'oude' WMO en de overheveling van langdurige zorg vanuit de AWBZ. Naast de huishoudelijke ondersteuning is hier bijvoorbeeld begeleiding, kortdurend verblijf en dagbesteding bij gekomen.
- Jeugdwet: Volledig nieuw voor gemeenten. Betreft een overheveling van taken vanuit provincie en rijk.

Om deze nieuwe taken vorm te geven heeft uw gemeente grote inspanningen geleverd om tijdig de benodigde contracten te sluiten met zorgaanbieders, administraties in te richten, etc. Gedurende de implementatiefase is 'de winkel' vanzelfsprekend open gebleven: prioriteit was en blijft continuering van de zorgverlening.

Een extra prioriteit voor 2015 was – naast de continuering van de zorgverlening – de financiële beheersing van de 3D's. Het inregelen van de verantwoording en controle bleek een complexe uitdaging, ook gezien de vele overgangsregelingen (bestaande afspraken). Deze uitdaging is een te begrijpen gevolg van de transitie, de contractering die onder druk tot stand is gekomen, het ontbreken van een landelijk normenkader en controleprotocol en het nog onvoldoende ingeregeld zijn van de administratieve processen tussen en bij gemeenten en zorgaanbieders. Hierdoor is de informatie-uitwisseling met de zorginstellingen vaak nog niet soepel verlopen en is bijvoorbeeld de naleving van de contractvoorwaarden nog niet volledig in beeld. Dit alles heeft ook gevolgen gehad voor de jaarrekening 2015 en onze accountantscontrole.

De afgelopen maanden zijn diverse publicaties verschenen, namelijk de handreikingen PGB en zorg in natura, de open NBA brief van de beroepsgroep van accountants (NBA) en de tweede VNG ledenbrief. Deze publicaties beschrijven de knelpunten en aandachtspunten in het proces van verantwoording en controle van de bestedingen voor de zorg in natura en de persoonsgebonden budgetten.

De uitkomsten van onze jaarrekeningcontrole

Tot slot is op 21 juni de Audit Alert Sociaal Domein 2015 van de beroepsorganisatie van accountants (NBA) gepubliceerd. Deze NBA Alert bevat aanwijzingen en overwegingen voor de accountants betrokken bij de controle van de jaarrekening van gemeenten specifiek voor het Sociaal Domein over 2015 en geeft aanwijzingen om de oordeelsvorming door deze accountants te ondersteunen.

Wij hebben met inachtneming van de Alert geconcludeerd dat uw gemeente maatregelen heeft getroffen om te komen tot een getrouwe en rechtmatige besteding van de zorg in natura (WMO en Jeugd, exclusief PGB). Voor de verantwoorde PGB-bestedingen in de jaarrekening 2015 hebben wij een onzekerheid in de controle doordat wij niet over voldoende en geschikte controle-informatie beschikken. De PGB-bestedingen zijn (verplicht) belegd bij de Sociale Verzekeringsbank (SVB). De accountant van de SVB heeft een afkeurende controleverklaring bij de verantwoordingen 2015 verstrekt vanwege diverse getrouwheids- (prestatielevering) en rechtmatigheidsafwijkingen op landelijk niveau. Deze zijn niet afzonderlijk voor de gemeente Rozendaal te kwantificeren. Dit leidt tot een onzekerheid in onze controle voor de getrouwheid en rechtmatigheid van de PGB-bestedingen 2015 van in totaal € 25.358. Daarnaast hebben wij een onzekerheid in de controle ten aanzien van de getrouwheid en rechtmatigheid van de bestedingen Jeugd en WMO geconstateerd van € 93.853. Deze onzekerheid wordt veroorzaakt doordat de gemeente Rozendaal niet over alle gecontroleerde verantwoordingen van de zorgaanbieders beschikt.

Begrotings-overschrijdingen zijn goed toelicht in de jaarrekening 2015

Naast de controle op de rechtmatige totstandkoming van de baten, lasten en balansmutaties in de jaarrekening 2015, hebben wij de begrotingsrechtmatigheid gecontroleerd. De toe te passen normen voor dit begrotingscriterium zijn gebaseerd op artikel 189, 190 en 191 van de Gemeentewet en moeten door de gemeenteraad zelf nader worden ingevuld en geconcretiseerd. Dit gebeurt door middel van de begroting en via de verordening op het financieel beheer ex artikel 212 van de Gemeentewet.

Het systeem van budgetbeheer en -bewaking moet waarborgen dat de baten en lasten binnen de begroting blijven en dat belangrijke wijzigingen of dreigende overschrijdingen tijdig worden gemeld aan de gemeenteraad, zodat deze tijdig (binnen het begrotingsjaar) een besluit kan nemen. Een systeem met onvoldoende waarborgen voor tijdige melding aan de gemeenteraad van budgetoverschrijdingen heeft het risico in zich dat inbreuk wordt gemaakt op het budgetrecht van de raad.

Het begrotingscriterium is verder verfijnd en uitgewerkt in de Kadernota 2015 van de Commissie BBV. De belangrijkste inhoudelijke aanpassing betreft de vaststelling dat het overschrijden van de begroting altijd onrechtmatig is, maar niet in alle gevallen hoeft te worden meegewogen in het accountantsoordeel. Essentieel is dat de raad nadere regels kan stellen wanneer kostenoverschrijdingen die worden gecompenseerd door direct gerelateerde opbrengsten (1), kostenoverschrijdingen passend binnen het beleid (2) en kostenoverschrijdingen bij openeinderegelingen (3) moeten meewegen bij het oordeel van de accountant. In die gevallen dat de gemeenteraad geen nader beleid stelt, geldt het uitgangspunt dat deze kostenoverschrijdingen door de accountant niet worden betrokken bij de beslissing of al dan niet een goedkeurende controleverklaring kan worden afgegeven. Deze kostenoverschrijdingen moeten dan wel goed herkenbaar in de jaarrekening zijn opgenomen.

Daarnaast moet de accountant in het accountantsverslag deze kostenoverschrijdingen, waarvan het college in de jaarrekening moet aangeven dat ze nog dienen te worden geautoriseerd, aan de orde stellen. Extra lasten die worden gemaakt omdat extra opbrengsten daarvoor de ruimte bieden terwijl deze extra lasten niet direct zijn gerelateerd aan de extra opbrengsten en waarbij de raad nog geen besluit heeft genomen over de aanwending van deze extra opbrengsten, zijn onrechtmatig.

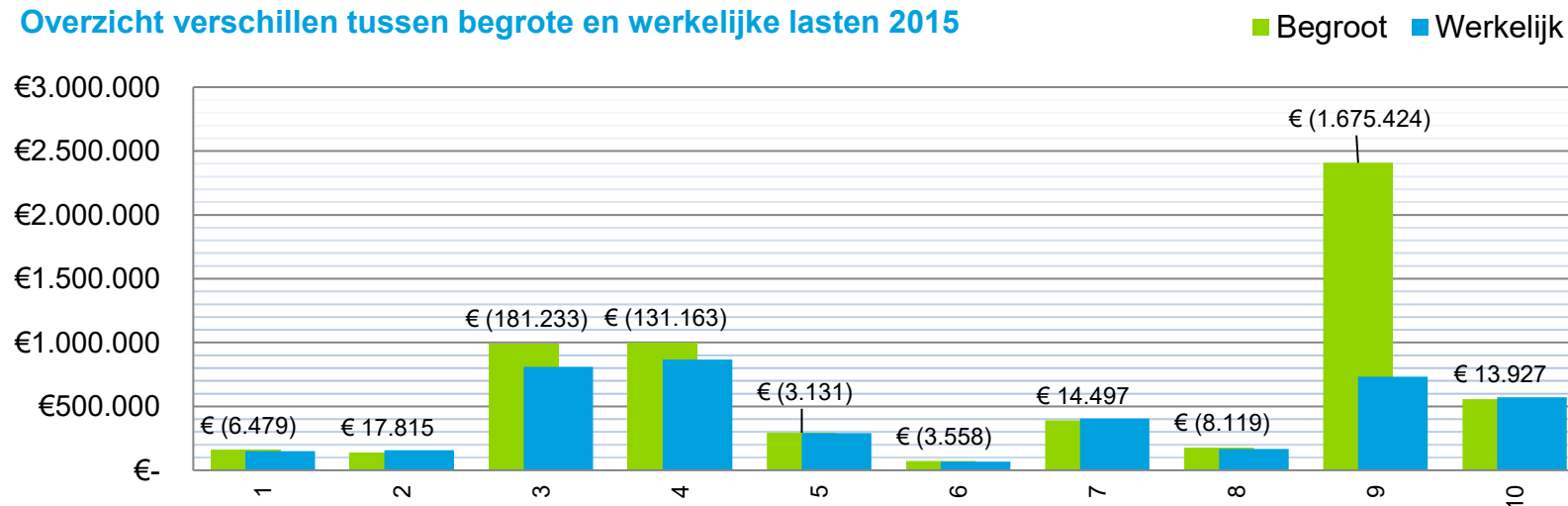
De uitkomsten van onze jaarrekeningcontrole

In totaal heeft uw gemeente € 6,2 miljoen aan lasten begroot na wijziging, tegenover € 4,3 miljoen aan werkelijke lasten in 2015. Dit is in totaal een onderrealisatie van € 1,9 miljoen (30,1%). Aan baten had uw gemeente een bedrag van € 5,6 miljoen begroot na wijziging, tegenover € 4,4 miljoen aan werkelijke baten in 2015. In totaal gaat het om een onderrealisatie van baten van € 1,2 miljoen (21,4%). Dit leidt tot een gerealiseerde saldo van baten en lasten van € 0,15 miljoen positief (begroot was € 0,5 miljoen negatief)

Naast het gerealiseerde saldo van baten en lasten kent een gemeente ook het gerealiseerde resultaat. Dit is het gerealiseerde saldo van baten en lasten plus of min de tussentijdse resultaatbestemmingen. Deze bestemmingen bestaan uit in de loop van het jaar gedane onttrekkingen uit reserves minus de tussentijdse stortingen in reserves. De stortingen in dan wel onttrekkingen aan reserves vinden plaats op basis van door u genomen besluiten (inclusief de begroting). In 2015 is er per saldo € 0,25 miljoen aan de reserves onttrokken, zodat het gerealiseerde resultaat € 0,4 miljoen positief bedraagt.

In het kader van de begrotingsrechtmatigheid moet gekeken worden naar de lastenoverschrijdingen per programma.

Overzicht verschillen tussen begrote en werkelijke lasten 2015

Zoals blijkt uit voorgaand figuur zijn op 3 programma's begrotingsoverschrijding op de lasten te constateren. Deze zijn in te delen in één van de categorieën zoals genoemd in de Kadernota Rechtmatigheid 2015 (paragraaf 3.3.3).

De uitkomsten van onze jaarrekeningcontrole

Lastenoverschrijding programma	Begrotingsafwijking	Onrechtmatig, telt <u>niet</u> mee in het oordeel	Onrechtmatig, telt <u>wel</u> mee in het oordeel
2. Verkeer en vervoer (totaal € 17.815)	Past binnen het bestaande beleid en wordt voornamelijk veroorzaakt door hogere onderhoudslasten	✓	
7. Burgerzaken (totaal: 14.497)	Past binnen het bestaande beleid en wordt voornamelijk veroorzaakt door hogere onderhoudskosten inzake de begraafplaats	✓	
10. Bestuursorganen (totaal € 13.927)	Past binnen het bestaande beleid en wordt veroorzaakt door de aanvullende storting aan de voorziening wethouderspensioenen.	✓	

Wij verwijzen voor een inhoudelijke analyse van deze overschrijding naar de analyse begrotingsrechtmatigheid zoals opgenomen in de jaarrekening 2015. Hiermee legt uw gemeente op een adequate wijze verantwoording af over de rechtmatigheid van de lasten over 2015. De geconstateerde kostenoverschrijdingen die formeel als onrechtmatig worden aangemerkt hebben – gezien de oorzaak en de adequate toelichting – geen gevolgen voor de strekking van onze controleverklaring.

Europees aanbesteden zijn niet rechtmatig

In 2015 is een contract aangegaan met een dienstverlener dat ten onrechte niet Europees is aanbesteed. Er is sprake van een onrechtmatigheid ter grootte van € 332.025. De door ons geconstateerde onrechtmatigheid is groter dan 3% van de totale lasten inclusief toevoegingen aan de reserves. Deze onrechtmatigheid heeft daarmee invloed op de strekking van onze controleverklaring.

Wij hebben het college erop geattendeerd dat met de invoering van de nieuwe aanbestedingsrichtlijnen in 2016 het huidige onderscheid tussen 2A- en 2B diensten is komen te vervallen. Daarmee wordt het volledige richtlijnenregime van toepassing op 2B-diensten.

Wij hebben geen fouten en/of onzekerheden in de SiSa-bijlage 2015 geconstateerd

De procedure die uw gemeente moet naleven bij de aanlevering van de bestanden aan het CBS is ten opzichte van vorig jaar niet wezenlijk gewijzigd. Uw gemeente dient in een vast, voorgeschreven stramien zeven documenten aan het CBS te leveren.

Wij hebben de SiSa-bijlage gecontroleerd op basis van de nota verwachtingen accountantscontrole SiSa 2015. Hierbij stellen wij de getrouwheid en rechtmatigheid van de in de SiSa-bijlage verantwoorde gegevens (indicatoren) vast.

De uitkomsten van onze jaarrekeningcontrole

Wij willen benadrukken dat u als gemeente zelf verantwoordelijk bent voor de volledigheid van de te verantwoorden indicatoren zoals opgenomen in de SiSa-bijlage. Indien een '0' is ingevuld zijn wij bij uw organisatie nagegaan of deze '0' terecht is ingevuld. U heeft dit aan ons bevestigd.

De (verplichte) tabel met fouten en onzekerheden van de specifieke uitkeringen is opgenomen in bijlage B van dit accountantsverslag. Bij de controle hebben wij geen financiële fouten of onzekerheden geconstateerd.

De Wet Normering topinkomens (WNT) is nageleefd

De Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT) is met ingang van 2013 van toepassing en vervangt tegelijkertijd de Wopt (Wet openbaarmaking uit publieke middelen gefinancierde topinkomens). Doelstelling van de wet is te verhinderen dat instellingen in de publieke en semipublieke sectoren rechtens in staat zijn bovenmatige bezoldigingen toe te kennen.

Voor gemeenten geldt dat de gemeentesecretaris en de griffier als topfunctionaris worden aangemerkt. De algemene bezoldiging voor een topfunctionaris mag voor 2015 niet meer bedragen dan € 178.000 per jaar. Voor een ingehuurd topfunctionaris (niet in dienstbetrekking) bedraagt deze norm € 230.474. De externe accountant is belast met de controle op de naleving van de WNT door de instelling.

Overschrijding van de bezoldigingsnorm wordt aangemerkt als een onverschuldigde betaling, die door de topfunctionaris terugbetaald moet worden aan de instelling. Gebeurt dit niet, dan is Deloitte als accountant wettelijk verplicht om bij het ministerie melding te doen van deze onverschuldigde betaling. Wij hebben tevens een meldingsplicht indien u geen of onjuiste gegevens heeft gepubliceerd in de jaarrekening.

Wij hebben vastgesteld dat de bezoldigingen over 2015 van gemeente Rozendaal niet strijdig zijn met de WNT en dat de jaarrekening 2015 van gemeente Rozendaal voldoet aan de publicatieverplichtingen van de WNT.

Interne beheersing

De interne beheersing bij uw gemeente

De interne (financiële) beheersing is voor verbetering vatbaar

Als onderdeel van de jaarrekeningcontrole hebben wij in het najaar van 2015 een interim-controle uitgevoerd. Deze interim-controle is primair gericht op de opzet, het bestaan en de werking van maatregelen van administratieve organisatie en interne beheersing (AO/IB), voor zover van belang voor onze controle op de betrouwbaarheid en rechtmatigheid van de in de jaarrekening opgenomen gegevens.

Wij hebben tijdens de in februari 2016 uitgevoerde interim-controle de procesrisico's onderzocht, waarbij wij ons primair hebben gericht op de opzet, het bestaan en (waar mogelijk en relevant) de werking van maatregelen van administratieve organisatie en interne beheersing, voor zover van belang voor onze controle op de betrouwbaarheid van de in de jaarrekening opgenomen gegevens. Wij hebben geconcludeerd dat de meeste van onze gerapporteerde tekortkomingen uit voorgaande jaren nog steeds van kracht zijn. Dit maakt uw gemeente kwetsbaar in het proces om te komen tot betrouwbare financiële jaarverslaggeving. Op diverse onderdelen is in de opzet en uitvoering een verdere kwaliteitsslag noodzakelijk.

Betrouwbaarheid en continuïteit van de automatiserings-omgeving

Onze jaarrekeningcontrole is gericht op het geven van een oordeel omtrent de jaarrekening zelf en is niet primair gericht op het doen van uitspraken omtrent de betrouwbaarheid en de continuïteit van de geautomatiseerde gegevensverwerking als geheel of van onderdelen daarvan. Onze bevindingen daaromtrent raken dan ook slechts die onderdelen die wij onderzocht hebben in het kader van de jaarrekening, wat wil zeggen dat wij terzake geen volledigheid pretenderen.

Wij hebben geen zaken gesignaleerd betreffende de betrouwbaarheid en continuïteit van de geautomatiseerde gegevensverwerking die in het kader van onze jaarrekeningcontrole voor rapportering in aanmerking komen.

Frauderisicoanalyse is uitgevoerd en beleid ter beheersing wordt met u afgestemd

Als onderdeel van onze controle hebben wij u verzocht inzicht te geven in uw inschatting van het risico dat de jaarrekening een materiële afwijking zou kunnen bevatten als gevolg van fraude, in de aard, omvang en frequentie van deze inschattingen, het proces dat het college en/of directie/management daarbij hanteert, alsook de communicatie daarover met het personeel en met u als raad. Het college/directie heeft ons aangegeven zich bewust te zijn van frauderisico's en heeft voorbeelden gegeven van de manier waarop zij deze beheerst.

Uit de gesprekken die wij met u hebben gevoerd en de vastleggingen die zijn gedaan blijkt het belang dat u hecht aan het vermijden en ontdekken van fraude. Wij hebben daarbij vastgesteld dat het periodiek actualiseren van (fraude)risico-analyse plaatsvindt.

Analyse resultaat, vermogen en financiële structuur

Onze analyse van uw resultaat, vermogen en financiële structuur

Het gerealiseerde saldo en resultaat 2015 is positief

Het feitelijke saldo van baten en lasten in een jaar wordt weergegeven als het gerealiseerde totaal saldo van baten en lasten. Daarnaast kent de gemeente ook het gerealiseerde resultaat. Dit is het gerealiseerde totaal saldo van baten en lasten plus of min de tussentijdse resultaatbestemmingen. Deze bestemmingen bestaan uit in de loop van het jaar gedane onttrekkingen uit reserves minus de tussentijdse stortingen in reserves. De stortingen in dan wel onttrekkingen aan reserves vinden plaats op basis van door u genomen besluiten. Het resultaat ná bestemming is dus mede het gevolg van de politieke besluitvorming.

Concreet betekent dit voor uw gemeente het volgende.

Exploitatieresultaat 2015	
De totale baten van uw gemeente bedragen:	€ 4.427.866
De totale lasten van uw gemeente bedragen:	€ 4.274.575
Het overschot bedraagt ('gerealiseerde saldo van baten en lasten')	€ 153.291
Gedurende het jaar heeft u al voor diverse zaken besloten gelden te reserveren. Deze gelden zijn in de reserves gestort:	€ 3.303.278
Tevens hebt u besloten tot het dekken van diverse uitgaven uit reserves. Over het boekjaar betreft dit:	€ 3.562.657
Per saldo gedurende het jaar onttrokken aan reserves:	€ 259.379
Gerealiseerde resultaat (voordelig):	€ 412.670

De exploitatie over 2015 laat een positief gerealiseerd saldo van baten en lasten van € 0,15 miljoen zien, ten opzichte van een begroot nadelig saldo van € 0,55 miljoen. Het verschil ontstaat door onderbesteding op vrijwel alle programma's. Voor een nader gedetailleerd inzicht van de afwijkingen en de verklarende toelichting hierop verwijzen wij u naar de toelichtingen per programma, onderdeel 'Wat heeft het gekost', zoals opgenomen in de programmaverantwoording van uw jaarstukken, alsook naar de 'analyse rekening 2015 t.o.v. begroting 2015.

Onze analyse van uw resultaat, vermogen en financiële structuur

De vermogenspositie van uw gemeente neemt af

In het Bbv, de verslaggevingsregels van gemeenten, wordt een duidelijk onderscheid gemaakt tussen resultaatbepaling en resultaatbestemming. Alle baten en lasten dienen via het overzicht van baten en lasten in de jaarrekening te lopen. Er mogen geen baten of lasten rechtstreeks in het eigen vermogen worden gemuteerd.

De mutaties in het eigen vermogen vinden plaats door middel van de resultaatbestemming. Het gerealiseerd totaal saldo van baten en lasten 2015 bedraagt € 0,15 miljoen voordelig. Per saldo is tussentijds € 0,25 miljoen aan de reserves onttrokken, zodat het uiteindelijk gerealiseerde resultaat over 2015 € 0,4 miljoen voordelig bedraagt. Dit bedrag is afzonderlijk vermeld onder het eigen vermogen in de balans.

In het hierna volgende overzicht hebben wij de mutaties in de reserves opgenomen.

Ontwikkeling eigen vermogen			
	2013	2014	2015
Eigen vermogen per 1 januari	€ 6.733.324	€ 7.556.759	€ 7.618.148
Tussentijdse resultaatbestemming	€ 624.390	- € 18.535	- € 259.379
Gerealiseerde resultaat	€ 199.050	€ 79.925	€ 412.670
Totaal ('saldo van baten en lasten')	€ 8.23.435	€ 61.390	€ 153.291
Eigen vermogen per 31 december	€ 7.556.759	€ 7.618.148	€ 7.771.434

De omvang van het eigen vermogen bedraagt ultimo 2015 84,9% van het balanstotaal (2014: 87,6% van het balanstotaal).

Het weerstandsvermogen is licht gestegen

Het weerstandsvermogen bestaat uit de relatie tussen de beschikbare weerstandscapaciteit en de benodigde weerstandscapaciteit vanwege ingeschatte risico's.

De beschikbare weerstandscapaciteit (voor samenstelling zie paragraaf 'weerstandsvermogen en risicobeheersing' van uw jaarverslag) van uw gemeente bedraagt € 4,1 miljoen (2014: € 4,1 miljoen). Het beschikbare weerstandscapaciteit in 2015 ten opzichte van 2014 ongewijzigd. Overigens merken wij hierbij op dat deze cijfers niet aan accountantscontrole of een beoordelingsopdracht zijn onderworpen.

Onze analyse van uw resultaat, vermogen en financiële structuur

De inventarisatie van risico's die in de paragraaf 'weerstandsvermogen en risicobeheersing' (in het jaarverslag) is opgenomen, geeft een indicatie van de financiële omvang van de belangrijkste (specifieke) risico's, inclusief een kansinschatting van het voordoen van het geïdentificeerde risico, om zo de benodigde weerstandscapaciteit te bepalen. Daarbij wordt inzicht gegeven in de grootste risico's (qua financiële impact en kans) voor uw gemeente en welke beheersmaatregelen zijn getroffen.

Uw gemeente heeft op basis van deze risico-inventarisatie berekend wat de benodigde weerstandscapaciteit is. Hieruit volgt een gekwantificeerd bedrag aan benodigde weerstandscapaciteit van afgerond € 5,4 miljoen (2014: € 5,7 miljoen), inclusief risico's van grondexploitatie van € 5,1 miljoen (2014: € 5,5 miljoen). Ten opzichte van 2014 is sprake van lichte daling van de gekwantificeerde risico's met per saldo € 0,4 miljoen.

Voor meer gedetailleerde informatie over uw weerstandspositie verwijzen wij u naar paragraaf 'weerstandsvermogen en risicobeheersing' van uw jaarverslag 2015.

Overige onderwerpen

Overige onderwerpen

Bevestiging van het college is ontvangen

Wij hebben van het college een ondertekende schriftelijke bevestiging bij de jaarrekening ontvangen.

Er is geen sprake van meningsverschillen met het management of een beperking in reikwijdte van onze controle

Er zijn geen meningsverschillen met het college geweest en er waren geen beperkingen bij de uitvoering van onze controle. Naar onze mening is ons bij de uitvoering van onze controle-opdracht door het college en de medewerkers van de gemeente Rozendaal de volledige medewerking verleend en hebben wij volledige toegang tot de benodigde informatie gehad.

Bijzonderheden ten aanzien van de naleving van wet- en regelgeving

Een belangrijk onderdeel van de rechtmatigheidswetgeving is de niet-financiële rechtmatigheid. Dit is niet primair het onderzoeksgebied van de accountant. De accountant heeft als taak u te wijzen op een niet-financiële onrechtmatigheid als eventuele 'bijvangst' van de reguliere controle en op eventuele tekortkomingen in het interne signaleringssysteem. Voor dit laatste verwijzen wij u naar onze opmerkingen over de administratieve organisatie en interne beheersing en naar de paragraaf in dit rapport over weerstandsvermogen.

Er is geen sprake van vermoedens of signalen van fraude vanuit onze controle

In Nederland is de accountant wettelijk verplicht om alle ontdekte fraudegevallen te rapporteren aan het management van de organisatie. Wij merken op dat onze controle niet specifiek is ingericht op het ontdekken van fraude. De accountant is wel verantwoordelijk voor het betrekken van frauderisico's in de planning en uitvoering van zijn controleopdracht.

Wij hebben een fraudediscussie gevoerd met het controleteam en met het college en het management van de gemeente Rozendaal, waarbij wij de nadruk hebben gelegd op de vermoedens van materiële onjuistheden als gevolg van fraude in de jaarstukken. Van het college en management hebben wij de bevestiging ontvangen dat er geen onregelmatigheden zijn geconstateerd waarbij het management of werknemers die een belangrijke rol spelen bij de maatregelen van interne beheersing of anderen in het geval dat de fraude van materieel belang kan zijn op de jaarrekening, zijn betrokken.

Tevens hebben wij zelfstandig werkzaamheden uitgevoerd die gericht waren op het risico van het 'omzeilen' van de interne beheersingsmaatregelen door het college, directie en management te detecteren. Wij hebben specifieke controles uitgevoerd op memoriaalboekingen en schattingen en hebben significante en niet-routinematige transacties met behulp van gegevensanalyses onderzocht. Hierbij hebben wij geen bijzonderheden geconstateerd.

Hoewel wij een professioneel kritische houding hebben ten opzichte van risico's van fraude in de jaarrekening, willen wij opmerken dat onze controle niet specifiek is gericht op het ontdekken hiervan. Tijdens de uitvoering van onze controle van de jaarrekening 2015 hebben wij geen aanwijzingen verkregen dat er sprake is geweest van fraude.

Bijlagen

Bijlage A1: Overzicht van niet gecorrigeerde fouten in de jaarrekening

Rapportagetoleranties

De rapportagetoleranties voor fouten en onzekerheden zijn door u gelijkgesteld aan de goedkeuringstolerantie, zijnde € 75.775.

Niet-gecorrigeerde fouten

De volgende niet-gecorrigeerde fouten groter dan de rapportagetolerantie zijn gedurende onze werkzaamheden vastgesteld.

Aard van de fouten	Rechtmatigheid * x € 1.000	Getrouwheid x € 1.000
Effect niet-gecorrigeerde controleverschillen voorgaande periode	N.v.t.	N.v.t.
Effect niet-gecorrigeerde controleverschillen huidige periode	N.v.t.	N.v.t.
Rechtmatigheidsfout is tevens getrouwheidsfout	N.v.t.	N.v.t.
Rechtmatigheidsfout is per saldo ook een getrouwheidsfout	N.v.t.	N.v.t.
(Sub)totaal getrouwheidsfouten	N.v.t.	N.v.t.
Extra absolute waarde rechtmatigheidsfouten	N.v.t.	N.v.t.
Extra foutieve financiële beheershandelingen zonder direct financieel effect vanuit externe regels (EU-aanbesteding/Fido/Etc.)	€ 332	
Extra foutieve financiële beheershandelingen zonder direct financieel effect vanuit interne regels (gedoogbeleid)	N.v.t.	
Overige rechtmatigheidsfouten	N.v.t.	
Totaal rechtmatigheidsfouten	€ 332	

* In het Besluit accountantscontrole decentrale overheden (BADO), de Kadernota Rechtmatigheid 2015 en in het door de gemeenteraad vastgestelde normenkader is het kader voor de controle op de rechtmatigheid opgenomen.

Bijlage A1: Overzicht van niet gecorrigeerde fouten in de jaarrekening

Rapportagetoleranties

De rapportagetoleranties voor fouten en onzekerheden zijn door u gelijkgesteld aan de goedkeuringstolerantie, zijnde € 75.775.

Onzekerheden

Aard van de onzekerheden	Rechtmatigheid x € 1.000	Getrouwheid x € 1.000
Onzekerheid rechtmatigheid betreft tevens getrouwheid	€ 119	€ 119
Onzekerheid rechtmatigheid is per saldo ook een onzekerheid inzake getrouwheid	N.v.t.	N.v.t.
(Sub)totaal onzekerheden in de controle getrouwheid	€ 119	€ 119
Extra absolute waarde onzekerheden rechtmatigheid	N.v.t.	
Extra financiële beheershandelingen met een onzeker direct financieel effect vanuit externe regels (EU-staatssteun)	N.v.t.	
Extra financiële beheershandelingen met een onzeker direct financieel effect vanuit interne regels (gedoogbeleid)	N.v.t.	
Overige onzekerheden inzake rechtmatigheid	N.v.t.	
Totaal onzekerheden in de controle rechtmatigheid	€ 119	

Wij hebben van het college een schriftelijke bevestiging bij de jaarrekening ontvangen, waarin het college het bovenstaande heeft bevestigd. Dat houdt in dat eventuele niet geconstateerde en daardoor niet-gecorrigeerde fouten, zowel individueel als in totaal, in het kader van de jaarrekening niet materieel zijn. Het college heeft tevens bevestigd geen kennis te hebben van andere niet-gecorrigeerde fouten.

Bijlage A2: Overzicht van gecorrigeerde fouten in de jaarrekening

Rapportagetoleranties

De rapportagetoleranties voor fouten en onzekerheden zijn door u gelijkgesteld aan de goedkeuringstolerantie, zijnde € 75.775

Gecorrigeerde fouten

De tabel hierna bevat alle afzonderlijk geïdentificeerde en gecorrigeerde fouten groter dan de rapportagetolerantie en andere door het college gecorrigeerde fouten.

Aard van de gecorrigeerde fouten	Rechtmatigheid <i>x € 1.000</i>	Getrouwheid <i>x € 1.000</i>
Feitelijke afwijkingen	N.v.t.	N.v.t.
Inschattingsafwijkingen	N.v.t.	N.v.t.
Geprojecteerde afwijkingen	N.v.t.	N.v.t.
Totaal	N.v.t.	N.v.t.

Bijlage A3: Geconstateerde afwijkingen in de toelichting op de jaarrekening

Afwijkingen in de toelichting

Onze controlestandaarden eisen dat wij afwijkingen van materieel belang in de toelichting signaleren om de gemeenteraad in staat te stellen een inschatting te maken van de gevolgen daarvan voor de jaarrekening. De tabel hierna bevat een weergave van die onderwerpen uit de toelichting waarvan wij denken dat de gemeenteraad deze nader dient te beoordelen.

Toelichting	Bron toelichtingsvereiste	Kwantitatieve of kwalitatieve overweging
N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.

Bijlage B: Fouten en onzekerheden inzake de SiSa-bijlage

Op grond van het Besluit accountantscontrole decentrale overheden, artikel 5, lid 4, rapporteren wij in dit accountantsverslag over de fouten en onzekerheden van de specifieke uitkeringen die in 2015 onder SiSa vallen. Per regeling wordt in een tabel aangegeven of, en zo ja welke financiële fouten of onzekerheden zijn geconstateerd. Onderstaand treft u deze tabel aan.

Specifieke uitkering	Fout of onzekerheid	Financiële omvang	Toelichting
OCW D11 Wet participatiebudget 2014	N.v.t.	€ 0	-
SZW G1A Wet sociale werkvoorziening (Wsw) – totaal 2014	N.v.t.	€ 0	-
SZW G2 Gebundelde uitkering op grond van artikel 69 Participatiewet – gemeentedeel 2015	N.v.t.	€ 0	-
SZW G3 Besluit bijstandsverlening zelfstandigen 2004 (exclusief levensonderhoud beginnende zelfstandigen) – gemeente 2015	N.v.t.	€ 0	-
SZW G5A Wet Participatiebudget (WPB)	N.v.t.	€ 0	-
Totaal	N.v.t.	€ 0	-

Bijlage C: Onafhankelijkheid

Bevestiging onafhankelijkheid

De voorschriften in het kader van onafhankelijkheid zijn binnen de Koninklijke Nederlandse Beroepsorganisatie van Accountants (de NBA) opgenomen in de 'Verordening inzake Onafhankelijkheid (ViO)' en vormen een belangrijk onderdeel van het 'normenkader' waaraan een accountant moet voldoen. De naleving van de ViO is binnen de organisatie van Deloitte ingebed.

Op basis van onze toetsing concluderen wij dat onze onafhankelijkheid als certificerend accountant bij de gemeente Rozendaal in 2015 is gewaarborgd. Een overzicht van de aanvullende dienstverlening hebben wij hierna opgenomen.

Aanvullende dienstverlening

In 2015 zijn er door ons geen aanvullende diensten verricht.

Op grond van de door ons getroffen maatregelen en de communicatie met u hierover zijn wij van mening dat onze onafhankelijkheid is gewaarborgd.

Geschenken en persoonlijke uitingen van gastvrijheid

De Nederlandse onafhankelijkheidsregels vereisen dat de eindverantwoordelijke accountant de met governance belaste organen informeert over geschenken en persoonlijke uitingen van gastvrijheid die Deloitte, een bestuurder of interne toezichthouder van Deloitte of een lid van het controleteam heeft ontvangen of verstrekt aan gemeente Rozendaal of een bij gemeente Rozendaal betrokken persoon. Hierbij is een drempel van € 100 opgenomen in de regels.

Wij hebben geen geschenken en persoonlijke uitingen van gastvrijheid die een (geschatte) waarde van meer dan € 100 hebben ontvangen of verstrekt en zijn daarom van mening dat er geen sprake is van een bedreiging voor de onafhankelijke uitvoering van de controleopdracht.

Bijlage D: Reikwijdte van de accountantscontrole

De opdracht die u ons heeft verstrekt

Binnen het kader van de meerjarige overeenkomst tussen uw gemeente en Deloitte Accountants B.V. tot het controleren van uw jaarrekening bevestigen wij formeel elk jaar de onderlinge afspraken met een opdrachtbevestiging. Met de opdrachtbevestiging van 2 februari 2016 heeft u ons op meer gedetailleerde wijze opdracht gegeven tot het controleren van de jaarrekening 2015.

De doelstelling van de controle is het afgeven van een controleverklaring bij de jaarrekening van de gemeente Rozendaal. In dit accountantsverslag geven wij een toelichting op de bevindingen naar aanleiding van de controle.

Onze controleaanpak bestaat in hoofdlijnen uit drie fasen: de risico-analyse, de interim-controle en de jaarrekeningcontrole.

Gezamenlijke risico-analyse als basis

Onze controle start met het maken van een analyse van de risico's waar u als gemeente mee te maken heeft. Deze risico-analyse zien wij als een gezamenlijke actie van ons controleteam en vertegenwoordigers van uw gemeente en maakt deel uit van ons pre-auditgesprek. Het doel hiervan is om op basis van gezamenlijke kennis van uw organisatie en uw omgeving tot een zo volledig en bruikbaar mogelijke risico-analyse te komen, die als basis voor de verdere controlewerkzaamheden kan dienen. Het gaat hierbij primair om de externe risico's en de risico's in de bedrijfsvoering. Bij deze inventarisatie ligt primair de focus op de risico's op afwijkingen van materieel belang in de jaarrekening als gevolg van fraude of fouten.

Interim-controle

Onze risico-analyse en de daarop gebaseerde controleaanpak richten zich niet uitsluitend op de jaarrekening zelf, maar ook op het systeem van interne beheersing. Hoe beter dat systeem functioneert, hoe meer zekerheid er bestaat dat de opgeleverde informatie betrouwbaar is, zowel tussentijds als bij de jaarrekening. Omdat deze interne beheersing het gehele jaar goed dient te functioneren, hoeven wij met de aanvang van onze controle niet te wachten totdat de jaarrekening gereed is. Onze controle vindt daarom voor een belangrijk deel al in de tweede helft van het boekjaar plaats. Wij onderzoeken tijdens de interim-controle de procesrisico's, om te bepalen of hierin voldoende beheersmaatregelen (de AO/IB) zijn getroffen.

Jaarrekeningcontrole

Bij de jaarrekeningcontrole stellen wij vast of de jaarrekening is opgesteld volgens de geldende verslaggevingsvoorschriften (Bbv), of de door u opgestelde jaarrekening een getrouw beeld geeft en of de baten, lasten en balansmutaties voldoen aan de eisen van rechtmatigheid zoals opgenomen in uw controleprotocol en normen- en toetsingskader. Ook stellen wij vast dat de posten in de jaarrekening adequaat zijn toegelicht. Onze controle houdt niet in dat wij alle posten integraal controleren. Onze aanpak heeft als doel om belangrijke onjuistheden of onrechtmatigheden te ontdekken, rekening houdend met de materialiteitsgrenzen zoals door u vastgesteld en vastgelegd in het controleprotocol.

Het product van de jaarrekeningcontrole is de controleverklaring bij de jaarrekening en ons accountantsverslag. In ons accountantsverslag rapporteren wij fouten en onzekerheden die de vastgestelde rapportagetolerantie overschrijden en overige bijzonderheden die naar onze mening van belang zijn voor de behandeling van de jaarrekening (zoals governance, financiële positie, ontwikkeling resultaten en de kwaliteit van de interne beheersing). Onze controleverklaring is gebaseerd op onze controlewerkzaamheden als accountant van de gemeente Rozendaal.

Bijlage E: Disclaimer en beperking in gebruik

Dit verslag is alleen bestemd voor de leden van de gemeenteraad en het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Rozendaal en mag niet in zijn geheel of gedeeltelijk aan derden worden verstrekt of aangehaald zonder onze schriftelijke toestemming vooraf. Er wordt geen verantwoordelijkheid aan een derde partij geaccepteerd, omdat dit verslag daar niet voor opgesteld en bedoeld is. Dientengevolge nemen wij geen enkele verplichting of plicht van zorg aan ieder ander persoon aan wie dit verslag getoond of in zijn handen komt op ons.

De in dit verslag aan de orde gestelde onderwerpen zijn door ons geconstateerd gedurende onze controleopdracht waarvan wij van mening zijn dat zij uw aandacht behoeven. Het is geen allesomvattend verslag van alle geconstateerde zaken en in het bijzonder kunnen wij niet verantwoordelijk worden gesteld voor het rapporteren van alle bedrijfsrisico's of tekortkomingen in het systeem van interne beheersing. Elke conclusie, opinie of opmerking in dit verslag is verstrekt in de context van onze controleverklaring over de jaarrekening als geheel, welke zal worden verstrekt in onze controleverklaring.

Evenzo geldt dat de opmerkingen, bevindingen en aanbevelingen met betrekking tot het systeem van interne beheersing niet gelezen dienen te worden als een afzonderlijke opinie van het systeem van interne beheersing en haar werking.

Deloitte refers to one or more of Deloitte Touche Tohmatsu, a UK Private Company limited by guarantee, and its network of member firms. Neither Deloitte Touche Tohmatsu nor any of its member firms has any liability for each other's acts or omissions. Each of the member firms is a separate and independent legal entity operating under the names of "Deloitte", "Deloitte & Touche", "Deloitte Touche Tohmatsu", or other related names.